

Analýza vplyvov na životné prostredie

V prípade, že je predkladaný materiál posudzovaný podľa Zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a o zmene a doplnení niektorých zákonov (EIA/SEA), tak nie je nutné vyplňať túto analýzu. Proces EIA/SEA nahrádza Analýzu vplyvov na životné prostredie podľa Jednotnej metodiky na posudzovanie vybraných vplyvov. Túto informáciu je potrebné uviesť v Doložke vybraných vplyvov a v Poznámkach uviesť odkaz na proces. Pred predložením do PPK je však nutné mať Záverečné stanovisko z EIA/SEA procesu.

5.1 Ktoré zložky životného prostredia (najmä klimatickú zmenu, ovzdušie, voda, horniny, pôda, organizmy) budú predkladaným materiálom ovplyvnené, a aký bude ich vplyv?

Návrhy opatrení, ktoré sú zapracované v predkladanej novele, vychádzajú z požiadaviek v záujme efektívnejšej implementácie Režimov v záujme klímy, životného prostredia a dobrých životných podmienok zvierat (eko-schém), ktoré sú súčasťou priamych platieb Strategického plánu spoločnej poľnohospodárskej politiky 2023 – 2027 (ďalej len „SP SPP“) s plánovanou implementáciou zmien od začiatku roka 2025. Požiadavky na modifikáciu podpory formou celofarmovej eko-schémy boli predložené jednotlivými zástupcami pracovnej skupiny, ktorú tvorili okrem zástupcov MPRV SR, poľnohospodárskych samospráv aj zástupca MŽP SR a environmentálnych organizácií.

Predkladané opatrenia reagujú na implementačné problémy povinných postupov podpory formou celofarmovej eko-schémy v roku 2023 a 2024, pričom navrhnuté zmeny neznižujú environmentálne ambície tejto podpory. Preto sa neočakávajú negatívne vplyvy v súvislosti s klimatickou zmenou, ovzduším, vodou, horninami a pôdou.

Aktuálne plošné zapojenie prijímateľov priamych platieb do podpory formou celofarmovej eko-schémy na národnej úrovni je 88 %, pričom úroveň tohto zapojenia je ohrozená kalamitným výskytom hraboša poľného na ornej pôde, množstvom rôznych termínov pri obhospodarovaniach neproduktívnych plochách, nízkou flexibilitou pri zakladaní a obhospodarovaní biopásov, či povinným kosením trvalých trávnych porastov aj v tzv. riadnom termíne. V rámci podpory dobrých životných podmienok zvierat je v súčasnosti možné prihlasovanie len celého chovu zvierat v kategórii oviec a kôz, resp. jalovíc.

Poľnohospodárske samosprávy apelujú na zmenu v podpore, nakoľko niektoré postupy celofarmovej eko-schémy zvýšili poľnohospodárom náklady aj v roku 2024 a odrádzajú ich od účasti v podpore v ďalších rokoch. Znížením účasti by mohlo dôjsť k zmareniu doterajších prínosov tejto podpory, napr. SOS/BirdLife Slovensko na základe predbežných dát zistilo niekoľkonásobne vyššiu početnosť vtáctva v biopásoch ako aj v ich blízkosti.

Zmeny v podpore celofarmovej eko-schémy týkajúce sa výmery neproduktívnych plôch a prvkov sú prijaté v nadväznosti na nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 2024/1468, ktorým sa menia nariadenia (EÚ) 2021/2115 a (EÚ) 2021/2116, pokiaľ ide o normy dobrého poľnohospodárskeho a environmentálneho stavu, režimy v záujme klímy, životného prostredia a dobrých životných podmienok zvierat, zmeny Strategických plánov spoločnej poľnohospodárskej politiky, preskúmanie strategických plánov spoločnej poľnohospodárskej politiky a výnimky z kontrol a zo sankcií (ďalej len „nariadenie EÚ“), podľa ktorého sa „Norma dobrého poľnohospodárskeho a environmentálneho stavu pôdy GAEC 8“ (ďalej len „GAEC 8“) zjednodušuje a mení na zachovanie a údržbu chránených krajinných prvkov, pričom podľa článku 1 ods. 3 členské štáty stanovia a poskytnú podporu pre jednu alebo viacero schém, ktoré sa na ornej pôde vzťahujú na postupy na zachovanie neproduktívnych plôch, ako je pôda ležiaca úhorom a na vytváranie nových chránených krajinných prvkov. Členské štáty by mali mať od roku 2025 zriadenú eko-schému s povinnosťou vytvárania neproduktívnych plôch a prvkov, pričom stanovenie ich % výmery je na členskom štáte.

Týmto sa povinnosť vyčlenenia neproduktívnych plôch a prvkov na ploche ornej pôdy nemení, pričom zodpovedá výmere mimo chránených území na úrovni v r. 2025 1,4 % s každoročným navýšením o +0,2 % do roku 2027 a na ploche ornej pôdy v chránených územiach na úrovni aspoň 3,5 %, avšak nie nad rámec GAEC 8. Spôsob povinnosti členenia neproduktívnych plôch a prvkov

pre normu GAEC 8 je riešený v novele nariadenia vlády č. 435/2022 Z. z. ktoré je v súčasnosti v legislatívnom procese (LP/2024/.....).

V roku 2024 vo viacerých regiónoch spôsobila gradácia hraboša poľného výpadky na produkcii, podľa zástupcov poľnohospodárskych samospráv sú doteraz nahlásené škody vo výške vyše 13 mil. EUR na ploche vyše 20 000 ha a na niektorých farmách je škoda na ploche okolo 65 %.

Hraboše poľné po žatve využívajú neproduktívne plochy ako úkryt, do ktorého sa stiahnu z okolitej ornej pôdy. Predmetný návrh znenia nariadenia okrem využitia rodenticídov po odsúhlasení Ústredným kontrolným a skúšobným ústavom poľnohospodárskym v Bratislave (ďalej len ÚKSÚP), na ploche neproduktívnych prvkov ako biopásky, plochy vysiate zmesami pre opeľovače umožní od roku 2025 aj využitie obrábania pôdy podmietskou a podrývaním, teda agrotechnickými operáciami so zachovaním vegetačného pokrytia taktiež po odsúhlasení ÚKSÚP. Predkladanou novelou zjednocujeme termíny pre obhospodarovanie neproduktívnych plôch v dôsledku čoho sa zefektívni manažment poľnohospodárskej plochy, zároveň nedôjde k ohrozeniu účelu týchto plôch.

Biopásky budú od roku 2025 tvorené úhorom s porastom bez povinného vysiatia d'atelinovo-trávnou, trávno-bylinnou alebo bylinnou zmesou, s termínom obhospodarovania ako neproduktívna plocha tvorená úhorom s porastom. Vedecké výskumy v predošlých dekádach v Európe preukázali, že úhory s porastom na ornej pôde sa ukazujú ako najefektívnejšie na ochranu biodiverzity, pričom podobné výsledky sa dosahujú aj v podmienkach Slovenska v rámci prvého roku realizácie eko-schémy. Na úhoroch s porastom, resp. v ich blízkosti boli v r. 2023 doložené jedny z mála hniezdení dropa veľkého, vyššia hniezdna úspešnosť jarabíc, ale aj hniezdiská sokola kobcovitého. Zároveň sa umožní okrem kosenia využitie ako hlavnej agrotechnickej operácie aj mulčovanie biopásov, ktoré značne zjednoduší ich údržbu. Dôvodom je, že poľnohospodárske podniky, ktoré nedisponujú zariadeniami na kosenie, nechávajú biopásky zarásť porastom burín pričom dochádza k porušeniu národnej legislatívy pre odstraňovanie inváznych druhov rastlín, taktiež podniky majú problém s využitím pokosenej hmoty, ktorá obsahuje buriny.

Zrušenie biopásku po 15. auguste bude viesť k vyššej flexibilitě poľnohospodárskych podnikov pri zakladaní ozimín, zároveň cieľové zisky biopásov v oblasti biodiverzity budú zachované nakoľko ich prínos je najvyšší v jarých a letných mesiacoch. Úpravou sa zároveň zvyšuje variabilita podielu zmesí osív pre opeľovače pričom sa zachováva povinnosť vysievania rôznorodých plodín. V súvislosti s obhospodarovaním trvalého trávneho porastu dôjde k zrušeniu riadneho termínu kosenia, avšak kosenie v neskoršom termíne bude zachované bez zmien. Riadny termín kosenia a odstup medzi riadnym a neskorším termínom spôsobil poľnohospodárom komplikácie v manažmente obhospodarovania trvalého trávneho porastu, najmä ak boli prijímateľmi iných dotačných schém. Pre oblasť biodiverzity je dôležité zachovanie neskoršieho termínu, pričom pastva na trvalo trávnom poraste bude možná až po vykonaní kosenia, zároveň na max. 20% porastu bude možné vykonávať mulčovanie. Táto agrotechnická operácia umožní spracovanie porastu na ťažko dostupných miestach, resp. umožní spracovanie porastu už nevhodného na poľnohospodárske účely. Odstránenie nespasených častí, tzv. nedospaskov v podobe náletových drevín, burín bude možné kedykoľvek, najneskôr do termínu 15.9., teda hraničný termín zostáva nezmenený, avšak už nebude prijímateľ podpory viazaný na odstraňovanie nedospaskov v tzv. neskoršom termíne. V rámci postupu pre zatrávnenie medziradií vinohradov budú vinohrady v reštrukturalizácii alebo konverzii, resp. vo výsadbe vyňaté z podpory formou celofarmovej eko-schémy, nakoľko pri týchto vinohradov sú podmienky podpory neaplikovateľné.

V rámci podpory zlepšenia životných podmienok oviec a kôz, resp. jalovic podporou pastevného chovu umožňujeme poľnohospodárskym podnikom zapojiť aj časť chovu zvierat nakoľko v roku 2024 prijímatelia museli do podpory vstúpiť s celým chovom. Zároveň sa precizuje a mení spôsob výpočtu podpory pre dojnice. Týmto opatrením je cieľom zvýšenie množstva zvierat s pasienkovým chovom, ktorý prospieva k vyššej biodiverzite a k vyššej kvalite života zvierat .

5.1.1 Vplyvy na ovzdušie: žiadne

5.1.2 Vplyvy na vodu vrátane odpadových vôd: žiadne

5.1.3 Vplyvy na pôdu a horninové prostredie: pozitívny vplyv Očakávame vyššiu zapojenosť poľnohospodárskych podnikov do podpory formou celofarmovej eko-schémy, a tým aj zvýšené množstvo plôch s pozitívnym vplyvom na ornú pôdu.
5.1.4 Vplyvy na organizmy: viď. bod 5.1
5.1.5 Vplyvy na odpady: žiadne
5.2 Bude mať predkladaný materiál vplyv na chránené územia a ak áno, aký?
Návrhom predkladanej novely sa mení definícia chráneného územia celofarmovej eko-schémy. Mení sa výmera plochy ornej pôdy, ktorá sa nachádza v chránenom vtáčom území alebo v území európskeho významu na min. 10 % z pôvodných 5 % alebo z pôvodných min. 0,5 ha. Touto zmenou sa zvyšuje podiel plochy ornej pôdy v chránenom vtáčom území alebo v území európskeho významu, ktorá je považovaná za chránené územie v rámci podpory formou celofarmovej eko-schémy. Požiadavka na túto zmenu vyplýva z praxe za rok 2023 a 2024, nakoľko poľnohospodári pôvodné znenie považovali za príliš prísne a ťažko realizovateľné. Navrhovanou zmenou, bude hranica pre ornú pôdu nachádzajúcu sa v chránenom území ľahšie identifikovateľná, pričom sa nepredpokladá výrazne nižší podiel ornej pôdy v rámci podpory formou celofarmovej eko-schémy v chránených územiach. V chránených územiach bude možné namiesto členenia ornej pôdy biopásmi vytvoriť tzv. ostrov biodiverzity. Ide o plochu s rozlohou minimálne 0,1 ha a musí tvoriť minimálne 3,5 % zo súvislej plochy ornej pôdy obhospodarovanej jedným žiadateľom v jednom diele pôdneho bloku (parcela jedného žiadateľa bez ohľadu na počet pestovaných plodín) tvorená úhorom s porastom, udržiavaná ako úhor s porastom (úhor s porastom môže byť tvorený aj zmesami pre opeľovače). Ak si prijímateľ zvolí postup zatrávnenia ornej pôdy a následného pasenia do dvoch rokov od zatrávnenia, v tomto prípade ostrov biodiverzity je plocha s rozlohou minimálne 0,1 ha a musí tvoriť minimálne 1,0 % zo súvislej plochy ornej pôdy obhospodarovanej jedným žiadateľom v jednom diele pôdneho bloku (parcela jedného žiadateľa bez ohľadu na počet pestovaných plodín). Prijímatelia podpory v chránenom území budú i naďalej musieť vykonávať prísnejšie podmienky celofarmovej eko-schémy v podobe 3,5 % neproduktívnych prvkov.
5.3 Bude mať predkladaný materiál vplyv na zmenu klímy a ak áno, aký? (typ, veľkosť a rozsah vplyvu).
Očakáva sa vyššia zapojenosť poľnohospodárskych podnikov do podpory formou celofarmovej eko-schémy a podpory na zlepšenie životných podmienok zvierat podporou pastevného chovu. V podpore sa vytvárajú opatrenia pozitívne vo vzťahu k sekvestrácii uhlíka, sú to opatrenia na vytváranie neproduktívnych plôch na ornej pôde, postupy pre zlepšenie štruktúry ornej pôdy a podmienky pre zvýšenie pasienkového chovu zvierat a podobne.
5.4 Bude mať predkladaný materiál vplyvy na životné prostredie presahujúce štátne hranice? (ktoré zložky a ako budú najviac ovplyvnené)?
Nepredpokladajú sa vplyvy presahujúce štátne hranice.
5.5 Aké opatrenia budú prijaté na zmiernenie negatívneho vplyvu na životné prostredie?
Nepredpokladá sa negatívny vplyv na životné prostredie.